

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32782/2409-4544/2023-1/8>

АДМІНІСТРАТИВНИЙ НАГЛЯД ТА ГРОМАДСЬКИЙ КОНТРОЛЬ У СЕКТОРІ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Цибульник Неллі Юріївна,

кандидат юридичних наук,
старший викладач кафедри правоохоронної діяльності та поліцейстики
Харківського національного університету внутрішніх справ,
здобувач кафедри адміністративного права та адміністративної діяльності
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
ORCID ID: 0000-0002-5128-0511

Статтю присвячено дослідженню сутності функціонування адміністративного нагляду та громадського контролю у секторі безпеки нашої держави. Було розглянуто, в чому полягає проблема розтлумачення досліджуваних понять у законодавстві та науці. Було окреслено, що поняття «сектору безпеки» не має нормативного закріплення, а розглядається тільки як «сектор безпеки і оборони» відповідно до Закону України «Про національну безпеку України». Розкрито питання співвідношення термінів «контроль» та «нагляд», підсумувавши, що нагляд розглядається у більш вузькому значенні аніж контроль, однак вони тісно взаємопов'язані. Також було запропоновано авторську дефініцію понять «адміністративний нагляд» та «громадський контроль» у секторі безпеки держави. Автором досліджено, що в рамках євроінтеграції було проведено реформу Міністерства внутрішніх справ України, Огляд громадської безпеки та цивільного захисту, а також створено Платформу громадянського суспільства Україна-ЄС в рамках Угоди про партнерство. З'ясовано, яким чином на практиці реалізується громадський контроль у досліджуваній сфері з огляду на норми, закріплені в Законах України «Про доступ до публічної інформації» та «Про національну безпеку України». Основними формами здійснення громадського контролю станом на зараз є: інформування, здійснення досліджень, активна участь в дискусіях, можливість робити запити на доступ до інформації, яку не відносять до державної таємниці, а також проведення громадських експертиз. Було проаналізовано, що серед основних форм здійснення адміністративного нагляду можна виділити: видання нових правил та індивідуальних адміністративних актів, підвищення рівня прозорості, проведення експертиз та перевірок, запровадження жорсткої системи управління та розробка засобів боротьби зі зловживанням владою. Також у рамках дослідження було виділено декілька важливих міжнародно-правових документів, імплементація яких є важливою для подальшого поглиблення взаємозв'язків громадськості та органів публічної влади.

Ключові слова: адміністративний нагляд, громадський контроль, сектор безпеки.

Tsybulnyk Nelli. Administrative supervision and public control in the state security sector

The article is devoted to the study of the essence of the functioning of administrative supervision and public control in the security sector of our state. It was considered what constitutes the problem of interpretation of the researched concepts in legislation and science. It was outlined that the concept of "security sector" does not have a normative anchoring, but is considered only as "security and defense sector" in accordance with the Law of Ukraine "On National Security of Ukraine". The issue of the relationship between the terms "control" and "supervision" is revealed, concluding that supervision is considered in a narrower sense than control, however, they are closely related. An author's definition of the terms "administrative supervision" and "public control" in the state security sector was also proposed. The author researched that within the framework of European integration, the Ministry of Internal Affairs of Ukraine was reformed, the Review of Public Security and Civil Protection was carried out, and the Ukraine-EU Civil Society Platform was created as part of the Partnership Agreement.

It has been clarified how public control is implemented in practice in the researched area in view of the norms established in the Laws of Ukraine "On Access to Public Information" and "On National Security of Ukraine". Currently, the main forms of public control are: informing, carrying

out research, active participation in discussions, the ability to make requests for access to information that is not classified as a state secret, as well as conducting public examinations. It was analyzed that among the main forms of administrative supervision, the following can be distinguished: issuing new rules and individual administrative acts, increasing the level of transparency, conducting examinations and inspections, introducing a strict management system and developing means of combating the abuse of power. Also, within the framework of the study, several important international legal documents were highlighted, the implementation of which is important for further deepening of relations between the public and public authorities.

Key words: *administrative supervision, public control, security sector.*

Станом на сьогодні досліджуване питання є доволі дискусійним серед науковців, оскільки нормативне визначення понять «громадський контроль», «сектор безпеки», «адміністративний нагляд» відсутнє в українському законодавстві. Проблему функціонування адміністративного нагляду законодавець розглядає тільки в рамках здійснення примусових заходів по відношенню до осіб, звільнених з місць позбавлення волі. У доктрині можна побачити різні погляди на досліджувані конструкції через їх складність та потребу в детальному вивченні.

Відповідно до статті 1 Закону України «Про національну безпеку України» сектор безпеки і оборони – це система органів державної влади, Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, правоохоронних та розвідувальних органів, державних органів спеціального призначення з правоохоронними функціями, сил цивільного захисту, оборонно-промислового комплексу України, діяльність яких перебуває під демократичним цивільним контролем і відповідно до Конституції та законів України за функціональним призначенням спрямована на захист національних інтересів України від загроз, а також громадяни та громадські об'єднання, які добровільно беруть участь у забезпеченні національної безпеки України [1]. Однак нормативне визначення поняття «сектор безпеки» наразі відсутнє, а тому звернемось до доктрини.

Так, С. Пономарьов пропонує розглядати досліджуване поняття як «сукупність державних органів та організацій, які покликані гарантувати безпеку особи, суспільства і держави» [2, с. 71]. Крім цього, серед різноманітних міжнародних наукових джерел можна побачити тлумачення «сектору безпеки» як сукупності усіх органів і сил, які здійснюють захист суспільства, держави, а також її інститу-

тів. У той же час українські науковці мають різні погляди: одні розділяють думку міжнародної доктрини, інші – що сектор безпеки повинен також включати в себе несилкові структури, оскільки вони також відіграють важливу роль у невоєнний час.

Що стосується адміністративного нагляду, то єдине законодавче визначення, як зазначалось вище, ми можемо знайти лише у статті 1 Закону України «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі», де його визначають як систему тимчасових примусових профілактичних заходів спостереження і контролю за поведінкою окремих осіб, звільнених з місць позбавлення волі, що здійснюються органами Національної поліції [3].

У той же час науковці надають різні варіанти визначення. Так, Х.П. Ярмак тлумачить адміністративний нагляд як безперервно здійснювану за своєю ініціативою правоохоронну діяльність зі спостереження за додержанням законності організаційно не підпорядкованими об'єктами (підприємствами, установами, організаціями, посадовими особами, громадянами) у зв'язку з виконанням ними правових норм, правил та вимог у сфері управління [4, с. 136]. О.В. Тодощак, у свою чергу, надає наступне визначення: «адміністративний нагляд є різновидом публічного нагляду, який може застосовуватись суб'єктами публічної адміністрації, що наділені відповідними владними повноваженнями з метою забезпечення належного рівня законності й дисципліни» [5, с. 17]. Д.М. Бахрах тлумачить адміністративний нагляд як забезпечення виконуваності загальнообов'язкових норм, встановлених законами та підзаконними нормативно-правовими актами, на систематичній основі [4, с. 136].

Аналізуючи все вищевикладене, а також погляди інших науковців, які займались

вивченням цієї теми, можна спробувати визначити адміністративний нагляд у секторі безпеки держави як один з засобів державного контролю, реалізація якого полягає у забезпеченні законності шляхом наділення уповноважених суб'єктів повноваженнями здійснювати моніторинг за станом дотримання обов'язкових правових норм у сфері національної безпеки держави за-для забезпечення законності та порядку.

Питання тлумачення поняття «громадський контроль» також активно обговорюється серед науковців, адже законодавець не надає чіткого визначення. Більшість наукових праць сконцентровано на конкретних видах громадського контролю, але є декілька загальних визначень, на які варто звернути увагу. Наприклад, Л. Гапоненко у своїх дослідженнях визначає громадський контроль як «функцію громадянського суспільства, яка полягає в запобіганні порушенням, перевірці й оцінці виконання підконтрольними об'єктами завдань держави та в інших незаборонених законодавством формах із метою розвитку громадянського суспільства, захисту прав та свобод людини і громадянина, забезпечення законності й ефективності в діяльності органів виконавчої влади» [6, с. 172]. С.В. Шестак розглядає громадський контроль як контроль громадян та їх добровільних об'єднань, здійснюваний для забезпечення законності та прозорості функціонування державного механізму та розвиток ефективної та безперервної взаємодії держави та населення [7].

Варто зазначити, що станом на зараз законодавець не має чіткого визначення поняття «громадський контроль». У 2021 році було розроблено проект Закону України «Про правові та організаційні засади громадського контролю та громадського діалогу в Україні», один запропонував один з останніх варіантів тлумачення поняття як одну з форм реалізації конституційних повноважень народу, що полягає у безпосередньому, безоплатному контролі громадянами України, зокрема членами політичних партій, громадських об'єднань, інших інститутів громадянського суспільства, за діяльністю органів влади, їх посадових і службових

осіб з метою нагляду, перевірки та оцінки діяльності об'єктів громадського контролю на предмет відповідності актам законодавства, та суспільним інтересам з контролю за відповідністю діяльності об'єктів громадського контролю та за дотриманням ними державної дисципліни [8]. Окрім цього законопроекту, були і інші, які відхилили через невідповідність вимогам антикорупційного законодавства: «Про громадський контроль» від 14.04.2014 № 4697 [9] та від 13.05.2015 № 2737-1 [10], «Про громадянський контроль за діяльністю органів влади, їх посадових і службових осіб» від 07.08.2018 [11].

Часто можна побачити ототожнення громадського та цивільного контролю, але це не є однаковими поняттями [6, с. 173]. Закон України «Про Національну безпеку України» містить положення про функціонування демократичного цивільного контролю, одним з елементів якого виступає громадський контроль (нагляд). Відповідно до статті 10 Закону громадяни України беруть участь у здійсненні цивільного контролю через громадські об'єднання, членами яких вони є, через депутатів місцевих рад, особисто шляхом звернення до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини або до державних органів у порядку, встановленому Конституцією України, Законом України «Про громадські об'єднання» та іншими законами України [1].

Таким чином, можна спробувати визначити громадський контроль у секторі безпеки держави як соціальний контроль, тобто діяльність, яка здійснюється громадянами або громадськими об'єднаннями з метою оцінки та аналізу реалізації уповноваженими суб'єктами завдань державної політики у сфері національної безпеки.

Якщо співвідносити поняття адміністративного нагляду та громадського контролю, почати варто з порівняння термінів «контроль» та «нагляд», адже це відіграє важливу роль та виступає темою для дискусій протягом багатьох років [12, с. 109]. Ці поняття не є тотожними, хоча й у наукових працях можна побачити різні думки з цього приводу. Нагляд розглядається у більш вузькому значенні ніж контроль, але вони тісно взаємопов'язані. Незважаючи на те, що мета діяльності може поля-

гати в одному, засоби здійснення та процедура реалізації будуть іншими. З такою думкою не погоджується С.С. Вітвицький, вважаючи, що одночасне використання термінів «контроль» та «нагляд» у нормативно-правових актах свідчить про їх рівність. Навпаки, можна стверджувати, що нагляд можна реалізовувати по відношенню до об'єктів, які не підпорядковані тому органу, який здійснюватиме цей нагляд, а контроль стосується і підпорядкованих суб'єктів, і ні [13, с. 20].

Проаналізувавши різницю між контролем та наглядом, варто звернути увагу на співвідношення вже конкретно громадського контролю та адміністративного нагляду. Саме існування громадського контролю виступає виразом розвитку демократії, хоч і самостійне застосування примусових заходів є неможливим. Така діяльність носить диспозитивний характер, але відіграє важливу роль у реалізації завдань державної політики у сферах національної безпеки і оборони. Органи громадського контролю здійснюють моніторинг діяльності органів влади, формують звіти та залучають спільноту до оцінки та аналізу діяльності цих органів [14, с. 108]. Саме завдяки взаємодії органів публічної влади та громадськості, яка бере активну участь у прийнятті рішень, можна вирішувати проблеми, які виникають під час реалізації державної політики у сфері національної безпеки нашої держави.

Оскільки у червні 2022 року Україна набула статусу кандидата в члени в Європейський Союз, окремо варто приділити увагу питанню відповідності нашої держави законодавству ЄС саме в аспекті досліджуваного питання. По-перше, реформа МВС, затверджена 15 листопада 2017 року, в рамках якої були внесені зміни до Закону України «Про Національну поліцію» і запроваджено систему прозорих конкурсних відборів співробітників поліції, подаліше поглиблення взаємодії поліції з громадськістю. Також в рамках Закону «Про національну безпеку України» було частково проведено Огляд громадської безпеки та цивільного захисту. Ця стратегія стала основою для розробки ще 15 галузевих стратегічних документів саме у секторі безпеки і оборони в подальшому. Крім цього, не менш важливим

досягненням стало створення Платформи громадянського суспільства Україна-ЄС в рамках Угоди про партнерство, яка передбачає здійснення громадського контролю за виконанням Угоди [15].

Переходячи детальніше до практичної реалізації громадського контролю у секторі безпеки, необхідно визначити форми його здійснення. Громадські об'єднання можуть отримувати інформацію, робити запити, здійснювати дослідження, брати участь в громадських дискусіях, проводити громадські експертизи проектів законів, рішень тощо. Що стосується доступу до інформації, органи державної влади повинні регулярно оприлюднювати її на офіційних веб-сайтах, веб-порталі відкритих даних, інформаційних стендах тощо [16]. Крім цього, з метою інформування населення ЗМІ можуть висвітлювати питання національної безпеки і оборони. Яскравим нещодавнім прикладом стала публікація статті в одному з інтернет-видань 21 січня 2023 року щодо ймовірного розкрадання на закупівлі харчових продуктів для Збройних Сил України, що викликало неабиякий резонанс серед громадян. Внаслідок освітлення цієї ситуації було проведено засідання комітету Верховної ради з питань національної безпеки оборони та розвідки, на яких обговорювались причини таких завищених цін, та перевірку Міністерства оборони України Державною аудиторською службою.

Окремо варто звернути на регулювання питання громадського контролю відповідно до інших нормативно-правових актів. У рамках Закону України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності» визначаються шляхи здійснення громадського контролю за додержанням законодавства про працю: моніторинг виплат заробітної плати та дотримання належних виробничих та санітарно- побутових умов, право проведення незалежних експертиз умов праці, право внесення пропозицій суб'єктам права законодавчої ініціативи і відповідним державним органам, а також участь у розгляді цих пропозицій [17]. Закон України «Про громадські об'єднання», у свою чергу, на пряму не визначає повноваження громадських об'єднань у сфері громадського контролю, однак виділяє права останніх робити

запити та отримувати публічну інформацію від суб'єктів владних повноважень, брати участь у розробленні проектів нормативно-правових актів [18]. Законодавець не закріплює вичерпний перелік, однак доповнює його положеннями частини 2 статті 10 Закону України «Про національну безпеку України» [1]. Також, оскільки громадські об'єднання мають право отримувати фінансову підтримку з Державного бюджету України, місцевих бюджетів, а також грантову підтримку, вони повинні звітувати про цільове використання цих коштів, а також вести бухгалтерський облік.

Крім цього, Закон України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» окреслює право громадських формування вносити пропозиції до суб'єктів владних повноважень щодо запобігання вчинення правопорушень, встановлення їх природи та умов вчинення, а також можливість брати участь у роботі поліцейських та військовослужбовців Державної прикордонної служби України тощо [19].

Додатково, відповідно до норм Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» є можливість здійснювати громадський контроль за такою діяльністю, хоч це і прямо не зазначено в законі. Так, інформація про звітність благодійних організацій не є конфіденційною, а тому можна здійснювати моніторинг розмірів доходів і витрат, наприклад. Також законодавець наділяє благодійників або постачальників електронних комунікаційних послуг правом здійснювати контроль за цільовим використанням благодійних пожертв, включаючи ті, які були зібрані шляхом публічного збору з використанням благодійного електронно-комунікаційного повідомлення [20].

В умовах воєнного стану особлива увага приділяється обліку і контролю за отриманням та цільовим використанням гуманітарної допомоги, що станом на сьогодні регулюється нормами Закону України «Про гуманітарну допомогу». Звісно, основними методами контролю виступають бухгалтерський облік та статистична звітність. Митні органи щомісячно звітують про митне оформлення вантажів, отримувачі цієї допомоги ведуть бухгалтерський облік, а також

звіти про наявність та розподіл допомоги до повної реалізації [21]. Крім цього, до розподілу гуманітарної допомоги активно залучають волонтерів, членів громадських організації тощо, які також беруть участь в обліку цієї допомоги.

Питання фінансового контролю також є особливо актуальним в рамках запобігання та протидії корупції та розбудови демократичного суспільства в цілому. Громадські та профспілкові організації можуть здійснювати такий контроль шляхом проведення журналістських розслідувань, експертиз (виявлення прогалин у законодавстві та їх усунення), а також роз'яснювальних робіт та звертань щодо інформування про використання коштів за цільовим призначенням. Також громадські об'єднання зі статусом юридичної особи можуть брати участь у роботі консультативних, дорадчих та інших допоміжних органів, що утворюються суб'єктами владних повноважень з метою проведення консультацій з цими об'єднаннями та підготовки рекомендацій з питань, що стосуються сфери їхньої діяльності [22]. В цілому, проаналізоване свідчить про відсутність належного підґрунтя для здійснення громадського фінансового контролю, оскільки різні нормативні акти містять окремі аспекти забезпечення функціонування цієї сфери, але чіткої позиції з цього приводу наразі немає.

Обмежити обсяг громадського контролю можна виключно Законом України «Про державну таємницю», у статті 8 якого встановлений чіткий перелік інформації, яка вважається державною таємницею у секторі безпеки держави. Ця ж стаття визначає ту інформацію, яка не є державною таємницею: свідчення про стан правопорядку, дані про факти порушень прав і свобод людини і громадянина та про незаконні дії державних органів, органів місцевого самоврядування і їх посадових і службових осіб [23].

Що стосується практичного вираження адміністративного нагляду у досліджуваній сфері, то можна виділити декілька засобів реалізації. По-перше, звичайно, видання і затвердження нових правил або виявлення наявних прогалин у законодавстві. Крім цього, конкретні наглядові органи можуть видавати індивідуальні адміні-

стративні акти, пов'язані із забезпеченням належного функціонування сектору безпеки, проводити експертизи, перевірки, спостерігати за роботою суб'єктів тощо [5, с. 18]. Аналізуючи вищезазначений приклад із закупівлями, варто наголосити, що Міністерство оборони України реалізує саме оборонну політику, а тому необхідно забезпечувати жорстку систему управління, щоб уникати корупційних діянь та марнотратства. Наприклад, впровадження програм підтримки доброчесності, розробка засобів боротьби зі зловживанням владою, застосування дисциплінарних заходів, а також забезпечення дотримання органами кодексів поведінки, необхідних для чіткого розуміння своїх прав та обов'язків. Міністерство внутрішніх справ, у свою чергу, відповідає за велику кількість органів та широке коло питань, які так само потребують встановлення жорсткої системи управління. Контроль фінансів повинен реалізовуватися шляхом сприяння збільшенню рівня прозорості здійснення закупівель, а також створення систем аудиту, які б правдиво відображали всю ситуацію. Сюди також можна віднести існування підзвітності, яка покликана забезпечувати виконувальність та дотримання внутрішніх зобов'язань [24].

Ще одним органом у сфері безпеки і оборони держави виступає Служба безпеки України. Питанням контролю та нагляду за її діяльністю присвячений окремий розділ Закону України «Про Службу безпеки України». Відповідно до норм статей 31–34 СБУ підзвітна Верховній Раді України та кожного року подає звіти щодо провадження своєї діяльності. Окрім цього, прокуратура встановлює нагляд за додержанням норм законодавства окремими підрозділами Служби безпеки України [25].

Досліджуючи питання адміністративного нагляду та громадського контролю у секторі безпеки держави, не можна не звернути увагу на міжнародно-правове регулювання, позитивні новації якого також повинні бути імплементовані в національне законодавство. Окрім Загальної декларації прав людини, Міжнародного пакту про громадянські та політичні права, Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод у 2001 році була прийнята Рекомендація Комітету Міністрів

Ради Європи про участь громадян у місцевому публічному житті, яка забезпечила гарантування права доступу громадян до інформації щодо функціонування місцевих громад. Ще одним документом стала затверджена Комітетом Міністрів Ради Європи у 2008 році Європейська стратегія щодо інновацій та доброго урядування на місцевому рівні, яка передбачала встановлення принципів доброго урядування, серед яких можна виділити: підзвітність, прозорість та відкритість, активне реагування та звернення громадян тощо. У 2017 році Комітет міністрів Ради Європи затвердив керівні принципи щодо громадської участі у процесі прийняття політичних рішень, якими окреслили основні форми участі громадськості в роботі органів державної влади (діалог, активна участь, інформування та консультування) [26, с. 70–71]. З кожним днем усі ці новації впроваджуються в нашій державі не тільки на папері, але і в практичному вимірі.

Підсумовуючи все вищевикладене, можна зазначити, що поняття «адміністративний нагляд» та «громадський контроль» потребують нормативного закріплення в широкому значенні для більш чіткого тлумачення норм права. На жаль, наразі так і не прийнято закони, які б тлумачили поняття «громадського контролю» та регулювали процес його здійснення, а також нормативно не врегульовано функціонування системи адміністративного нагляду не тільки по відношенню до осіб, яких було звільнено з місць позбавлення волі, але і в цілому. Доцільно було б внести зміни до Законів України «Про громадські об'єднання», «Про благодійну діяльність та благодійні організації», «Про національну безпеку України», «Про волонтерську діяльність» та чітко закріпити доступні заходи громадського контролю, а також розширити їх перелік. Станом на сьогодні цих повноважень недостатньо, що сильно ускладнює взаємодію органів влади та громадян і викликає недовіру з боку останніх.

Важливу увагу також варто приділити питанню громадського фінансового контролю, оскільки його повноцінного підґрунтя наразі в законодавстві немає, що унеможливорює розуміти, хто може здійсню-

вати такий контроль, яким чином та які є наслідки.

Необхідно продовжувати євроінтеграційні процеси та запозичувати зарубіжний

досвід для розбудови налагоджених процесів між органами публічної влади та громадянами, а також вдосконалення існуючої нормативно-правової бази.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2018. № 31. С. 5.
2. Пономарьов С.П. Поняття та сутність сектору безпеки. *Право.ua*. 2015. № 3. С. 69–73.
3. Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі: Закон України від 01.12.1994 р. № 264/94-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 52. Ст. 455.
4. Скворцов С. І. Поняття адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі. *Наука і правоохорона*. 2016. № 1. С. 135–140.
5. Тодошак О. В. Адміністративний нагляд в умовах концепції людиноцентризму. *Наука та суспільне життя України в епоху глобальних викликів людства у цифрову еру* : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 21 трав. 2021 р.). 2021. С. 16–19.
6. Юнін О.С. Адміністративно-правові основи громадського контролю за діяльністю Національної поліції України. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2020. № 47. С. 171–174.
7. Шестак С.В. Недержавний контроль за діяльністю міліції: теоретико-правовий аспект.: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Харк. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2009. С. 41.
8. Про правові та організаційні засади громадського контролю та громадського діалогу в Україні: проєкт Закону від 30.04.2021 № 5458. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/JI05053A?an=11> (дата звернення: 10.03.2023).
9. Про громадський контроль : проєкт Закону від 14.04.2014 № 4697. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=50646 (дата звернення: 10.03.2023).
10. Про громадський контроль : проєкт Закону від 13.05.2015 № 2737-1. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/JH2411AA> (дата звернення: 10.03.2023).
11. Про громадянський контроль за діяльністю органів влади, їх посадових і службових осіб: Законопроєкт від 07.08.2018 № 9013. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JH6YD00A.html (дата звернення: 10.03.2023).
12. Тріпак Ю.Р., Краковська А.Є. Теоретико-правові аспекти визначення співвідношення адміністративного нагляду та контролю за особами, звільненими з місць позбавлення волі. *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса*. 2020. № 12. С. 105–110.
13. Дегтярьов Д.О. Проблеми оновлення термінології в сфері демократичного цивільного контролю над силами оборони. *Взаємодія громадянського суспільства з сектором безпеки і оборони: сучасні виклики* : тези доп. учасників наук.-практ. конф. (Харків, 21 груд. 2021 р.). С. 20–21.
14. Столбовий В. Поняття громадського контролю службових правовідносин у сфері національної безпеки держави. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 8. С. 106–110.
15. Звіт про виконання угоди про асоціацію між Україною та Європейським союзом 2015-2020. *Євроінтеграційний портал*. URL: <http://surl.li/fkjip> (дата звернення: 11.03.2023).
16. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 № 2939-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 32. Ст. 314.
17. Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності: Закон України від 15.09.1999 № 1045-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 45. Ст. 397.
18. Про громадські об'єднання: Закон України від 22.03.2012 № 4572-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 1. Ст. 2.
19. Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону: Закон України від 22.06.2000 № 1835-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 40. Ст. 338.
20. Про благодійну діяльність та благодійні організації: Закон України від 05.07.2012. № 5073-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 25. Ст. 1350.
21. Про гуманітарну допомогу: Закон України від 22.10.1999 № 1192-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 51. Ст. 451.

22. Наконечна Г. Сутність, призначення та правове регулювання громадського фінансового контролю. *Історико-правовий часопис*. 2018. № 2. С. 73–77.
23. Про державну таємницю : Закон України від 21.01.1994 № 3855-XII. Відомості Верховної Ради України. 1994. № 16. С. 422.
24. Роль Уряду. *Geneva Centre for Security Sector Governance*. URL: <http://surl.li/fkixk> (дата звернення: 11.03.2023).
25. Про Службу безпеки України : Закон України від 25.03.1992 № 2229-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 27. С. 382.
26. Неугодніков А.О. Громадський контроль за діяльністю суб'єктів публічної адміністрації: наближення до міжнародних стандартів. *LEX PORTUS*. 2019. № 6 (20). С. 66–80.

REFERENCES:

1. Pro natsionalnu bezpeku Ukrainy [About the national security of Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 21.06.2018 № 2469-VIII. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Information of the Verkhovna Rada of Ukraine. 2018, 31, 5 [in Ukrainian].
2. Ponomarov S.P. (2015). Poniattia ta sutnist sektoru bezpeky [Concept and essence of the security sector]. *Pravo.ua*. 3, 69–73 [in Ukrainian].
3. Pro administratyvnyi nahliad za osobamy, zvilnenymy z misty pozbavlenia voli [About administrative supervision of persons released from places of deprivation of liberty]: Zakon Ukrainy vid 01.12.1994 r. № 264/94-VR. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Information of the Verkhovna Rada of Ukraine. 1994. 52, 455 [in Ukrainian].
4. Skvortsov S. I. (2016). Poniattia administratyvnoho nahliadu za osobamy, zvilnenymy z misty pozbavlenia voli [The concept of administrative supervision of persons released from prisons]. *Nauka i pravoohorona – Science and law enforcement*. № 1. 135–140 [in Ukrainian].
5. Todoshchak O. V. (2021). Administratyvnyi nahliad v umovakh kontseptsii liudynotsentryzmu [Administrative supervision in terms of the concept of people-centeredness]. *Nauka ta suspilne zhyttia Ukrainy v epokhu hlobalnykh vyklykiv liudstva u tsyfrovu eru – Science and social life of Ukraine in the era of global challenges for humanity in the digital era : u 2 t. : materialy Mizhnar. nauk.-prakt. konf.* 16–19 [in Ukrainian].
6. Yunin O.S. (2020). Administratyvno-pravovi osnovy hromadskoho kontroliu za diialnistiu Natsionalnoi politzii Ukrainy [Administrative and legal bases of public control over the activities of the National Police of Ukraine]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Ser.: Yurysprudentsiia – Scientific Bulletin of the International Humanitarian University. Ser.: Jurisprudence*. 47, 171–174 [in Ukrainian].
7. Shestak S.V. (2009). Nederzhavnyi kontrol za diialnistiu militsii: teoretyko-pravovyi aspekt.: dys.... kand. yuryd. nauk : 12.00.01 [Non-state control over police activities: theoretical and legal aspect.: dissertation]. *Khark. nats. un-t vnutr. Sprav – Kharkiv national University of Internal Affairs affairs*, 41 [in Ukrainian].
8. Pro pravovi ta orhanizatsiini zasady hromadskoho kontroliu ta hromadskoho dialohu v Ukraini [On the legal and organizational foundations of public control and public dialogue in Ukraine]: projekt Zakonu vid 30.04.2021 № 5458. Retrieved from <https://ips.ligazakon.net/document/JI05053A?an=11> (data zvernennia: 10.03.2023) [in Ukrainian].
9. Pro hromadskyi kontrol [On public control] : projekt Zakonu vid 14.04.2014 № 4697. Retrieved from http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=50646 (data zvernennia: 10.03.2023) [in Ukrainian].
10. Pro hromadskyi kontrol [On public control] : projekt Zakonu vid 13.05.2015 № 2737-1. Retrieved from <https://ips.ligazakon.net/document/JH2411AA> (data zvernennia: 10.03.2023) [in Ukrainian].
11. Pro hromadianskyi kontrol za diialnistiu orhaniv vlady, yikh posadovykh i sluzhbovykh osib [On civil control over the activities of authorities, their officials and officials] Zakonoproiekt vid 07.08.2018 № 9013. Retrieved from http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JH6YD00A.html (data zvernennia: 10.03.2023) [in Ukrainian].
12. Tripak Yu., Krakovska A. (2020). Teoretyko-pravovi aspekty vyznachennia spivvidnoshennia administratyvnoho nahliadu ta kontroliu za osobamy, zvilnenymy z misty pozbavlenia voli

[Theoretical and legal aspects of determining the ratio of administrative supervision and control over persons released from prisons]. *Visnyk studentskoho naukovohto tovarystva DonNU imeni Vasylia Stusa – Bulletin of the student scientific society of DonNU named after Vasyl Stus.* 12, 105–110 [in Ukrainian].

13. Dehtiarov D.O. (2021). Problemy onovlennia terminolohii v sferi demokratychnoho tsyvilnoho kontroliu nad sylamy oborony [Problems of updating the terminology in the field of democratic civilian control over the defense forces]. *Vzaiemodiia hromadianskoho suspilstva z sektorom bezpeky i oborony: suchasni vyklyky : tezy dop. uchasnykiv nauk.-prakt. konf. – Interaction of civil society with the security and defense sector: modern challenges: theses addendum. participants of science and practice conf.*, 20–21 [in Ukrainian].

14. Stolbovyi V (2018). Poniattia hromadskoho kontroliu sluzhbovykh pravovidnosyn u sferi natsionalnoi bezpeky derzhavy [The concept of public control of official relations in the sphere of national security of the state]. *Pidpriumnytstvo, hospodarstvo i pravo – Entrepreneurship, economy and law*, 8, 106–110 [in Ukrainian].

15. Zvit pro vykonannia uhody pro asotsiatsii mizh Ukrainoiu ta Yevropeiskym soluzom 2015–2020 [report on implementation of the association agreement between Ukraine and the European Union 2015–2020]. *Yevrointehratsiinyi portal – European integration portal*. Retrieved from <http://surl.li/fkjn> (data zvernennia: 11.03.2023) [in Ukrainian].

16. Pro dostup do publichnoi informatsii [On access to public information]: *Zakon Ukrainy vid 13.01.2011 № 2939-VI. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Information of the Verkhovna Rada of Ukraine.* 2011, 32, 314 [in Ukrainian].

17. Pro profesiini spilky, yikh prava ta harantii diialnosti [On trade unions, their rights and guarantees of activity]: *Zakon Ukrainy vid 15.09.1999 № 1045-XIV. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Information of the Verkhovna Rada of Ukraine.* 1999, 45, 397 [in Ukrainian].

18. Pro hromadski obiednannia [On public associations]: *Zakon Ukrainy vid 22.03.2012 № 4572-VI. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Information of the Verkhovna Rada of Ukraine.* 2013, 1, 2 [in Ukrainian].

19. Pro uchast hromadian v okhoroni hromadskoho poriadku i derzhavnoho kordonu [On the participation of citizens in the protection of public order and the state border]: *Zakon Ukrainy vid 22.06.2000 № 1835-III. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Information of the Verkhovna Rada of Ukraine.* 2000, 40, 338 [in Ukrainian].

20. Pro blahodiinu diialnist ta blahodiini orhanizatsii [On charitable activities and charitable organizations]: *Zakon Ukrainy vid 05.07.2012 № 5073-VI. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Information of the Verkhovna Rada of Ukraine.* 2013, 25, 1350 [in Ukrainian].

21. Pro humanitarnu dopomohu [On humanitarian aid]: *Zakon Ukrainy vid 22.10.1999 № 1192-XIV. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Information of the Verkhovna Rada of Ukraine.* 1999, 51, 451 [in Ukrainian].

22. Nakonechna H (2018) Sutnist, pryznachennia ta pravove rehuliuвання hromadskoho finansovoho kontroliu [The essence, purpose and legal regulation of public financial control]. *Istoryko-pravovyi chasopys – Historical and legal journal*, 2, 73–77 [in Ukrainian].

23. Pro derzhavnu taiemnytsiu [On state secrets] : *Zakon Ukrainy vid 21.01.1994 № 3855-XII. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Information of the Verkhovna Rada of Ukraine.* 1994, 16, 422 [in Ukrainian].

24. Rol Uriadu – Role of the Government. Geneva Centre for Security Sector Governance. Retrieved from <http://surl.li/fkixk> (data zvernennia: 11.03.2023) [in Ukrainian].

25. Pro Sluzhbu bezpeky Ukrainy : *Zakon Ukrainy vid 25.03.1992 № 2229-XII. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Information of the Verkhovna Rada of Ukraine.* 1992, 27, 382 [in Ukrainian].

26. Neuhodnikov A (2019). Hromadskyi kontrol za diialnistiu subiektiv publichnoi administratsii: nablyzhenia do mizhnarodnykh standartiv [Public control over the activities of public administration entities: approximation to international standards]. *LEX PORTUS*, 6 (20), 66–80 [in Ukrainian].